

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Amnestie

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2013
VI. ročník

Autor: Zuzana Petrů
Konzultant: prof. JUDr. Oto Novotný, CSc.
Vědecký seminář: Vědecký seminář z trestního práva

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 10. dubna 2013

Zuzana Petřů

OBSAH

Úvod.....	1
1. Obecně k amnestii	2
1.1. Pojem, historie a ústavní úprava amnestie.....	2
1.2. Obecné argumenty pro a proti amnestii.....	3
1.3. Srovnání s jinými státy	5
2. Amnestie 2013.....	6
2.1. Odůvodnění	6
2.2. Rozsah a dopady.....	7
2.3. Vláda, premiér a amnestie	9
2.4. Právní klasifikace institutu amnestie	10
2.5. Soudní kontrola a navazující otázky.....	13
2.6. Velezrada.....	15
2.7. Změna ústavy	17
Závěr.....	19
Použité prameny	20
Přílohy	24
I.: Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2013 Sb., o amnestii.....	24
II.: Část znění nálezu I. ÚS 554/04.....	26
III.: Zvláštní zpráva zpracovaná v rámci soustavy státních zastupitelství.	28

Úvod

Ihned po vyhlášení lednové amnestie prezidenta Václava Klause se rozvířily obšírné a nezřídka velmi vášnivé diskuze, a to nejen o posledním amnestijním rozhodnutí, ale i obecně o celém tomto institutu. Disputace se vedly o charakteru kontrasignace, o odpovědnosti vlády nebo (ne)omezenosti prezidenta v právu vydávat amnestijní rozhodnutí, samotného právního charakteru takových rozhodnutí či otázce jejich potřebnosti. Účelem této práce je o tomto dosti kontroverzním institutu podat ucelené pojednání, pokusit se najít odpovědi na některé související otázky či alespoň nabídnout náměty k zamyšlení nad těmi, kde jedna pravda a jasná odpověď neexistuje.

Některé otázky rozebírané v části druhé se rovněž vztahují k tomuto institutu jako celku (např. právní klasifikace či možnost soudního přezkumu apod.). K použitému zařazení jsem přistoupila z toho důvodu, že jsou nejčastěji zmiňovány takřkajíc jedním dechem právě s rozhodnutím č. 1/2013 Sb.

1. Obecně k amnestii

1.1. Pojem, historie a ústavní úprava amnestie

Výraz amnestie pochází z řeckého *amnéstia* (zapomenutí).¹ Takový původ slova není zdaleka překvapivý, neboť institut amnestie prokazatelně znaly již starověké civilizace jako Egypt či Řím.² V historických souvislostech přesto bývá amnestie nejčastěji zmiňována jako pozůstatek středověkých prerogativ panovníka, jediného suveréna státu, a jeho často neomezené moci.

Rovněž v českých zemích má svou **dlouhou a bohatou tradici**: celkem bylo v Československu a následně v České republice vyhlášeno okolo 50 amnestií, a to v drtivé většině stejně jako v letošním roce rozhodnutím prezidenta.³ Nejčastěji se týkaly tzv. politických trestných činů či méně závažných jednání odpouštěných v souvislosti s významnými výročími.⁴

Jako součást tohoto prvního oddílu by se nejspíše slušelo uvést také definici amnestie. Bohužel žádná obecně platná a přijímaná definice tohoto institutu neexistuje a nejčastěji bývá ve spojení s ní uváděno sousloví „**akt sui generis**“. Je to však logické - už z toho důvodu, že její právní charakter, její možný rozsah atd. se mohou v různých zemích velmi lišit, možnosti vydání bývají svěřeny různým představitelům veřejné moci atp. (Blíže viz oddíl 1.3.)

V současném českém právním řádu jsou amnestijní rozhodnutí jedním z pramenů trestního práva (jak hmotného, tak procesního). Dotýkají se přitom samozřejmě více právních oblastí, zejm. práva ústavního, i oblastí mimoprávních jako je např. penologie, viktimologie či v neposlední řadě etiky. Ústavní zakotvení amnestie nalezneme v čl. 63 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky,⁵ který v odst. 1 písm. k) stručně stanoví, že prezident republiky „**má právo udělovat amnestii**“. Odst. 3 tohoto článku k platnosti takového rozhodnutí vyžaduje kontrasignaci předsedy vlády (nebo jím pověřeného člena vlády) a odst. 4 pak doplňuje, že za takové rozhodnutí odpovídá vláda⁶. Jak vidno, na rozdíl od institutu milosti (čl. 62 písm. g)) Ústava nestanoví, co se amnestií myslí. Obecně přijímaný

¹ Podobné označení tohoto institutu nalezneme nejen v češtině. V angličtině se pro něj používá výraz *amnesty*, ve francouzštině *l'amnistie*, v němčině *die Amnestie*, ve španělštině *amnistía*, v maďarštině *amnesztia*,...

² Srov. např. amnestii Ramesse IV ve 12.stol.př.n.l. či Claudia v 1.stol.n.l.

³ Pouze jednou byla amnestie vyhlášena nařízením Národního výboru (č. 28/1918) a třikrát rozhodnutím vlády (rozhodnutí vlády z října 1938 a dvě vládní nařízení z července a listopadu 1939).

⁴ Marečková, L. Milosti: Ohnisko lidství v trestním právu. Academia, Praha, 2007

⁵ Dále jen Ústava.

⁶ Vláda je dle čl. 68 Ústavy odpovědná Poslanecké sněmovně.

výklad nicméně zahrnuje stejné prvky, tedy prominutí či zmírnění trestu (agraciaci), nařízení, aby se určitá trestní řízení nezahajovala, resp. zastavení takových řízení (abolici) a zhlazení odsouzení (rehabilitaci).

1.2. Obecné argumenty pro a proti amnestii

Přestože média mnohdy nepřinášela příliš užitečné či přesné informace, dají se vášně vzbuzené vyhlášením lednového amnestijního rozhodnutí přeci jen rozdělit a najít argumenty jak na obhajobu amnestie, tak proti ní. Na tomto místě bych se přitom ráda věnovala argumentům obecným, a pokusím se proto nezabíhat k poslednímu amnestijnímu rozhodnutí, kdy výtky a obranu proti nim budu rozebírat až v pozdějších pasážích své práce. Nicméně názory zde uvedené lze samozřejmě použít i v souvislosti s amnestií Václava Klause, stejně jako odůvodnění poslední amnestie může být zčásti aplikováno obecně.

Zastánci amnestijních rozhodnutí je označují jako „*akt milosrdenství*“, „akt smíření“ či „pokus o tlustou čáru“, „druhou šanci i pro ty, kdo si ji objektivně nezaslouží“. Amnestie bývá označována za *nutný korektiv soudní moci* v trestním právu, který umožňuje odstranění *justičních omylů*, reakci na *společenské změny* (jako např. po listopadu 1989) i zmírnění důsledků *systémových chyb* – v tomto ohledu je nejčastěji zmiňována přehnaná kriminalizace některých jednání ve spojení s nadužíváním nepodmíněného trestu odnětí svobody a následná přeplněnost věznic. Objevují se i názory, že je třeba mít v právním řádu zakotvenou možnost zastavit trestní stíhání *i bez právních důvodů* (např. v situacích, kde by takové stíhání mohlo vyvolat mezinárodní konflikt).

Na druhé straně lze najít poměrně velké množství **argumentů proti amnestii** (či dokonce i proti, obecně bez větších potíží přijímané, milosti). Např. dle prof. Musila odporuje tento institut „fundamentálnímu principu celého trestního práva a fungování trestní justice, tj. *generální všeobecné povinnosti státu stíhat veškerou kriminalitu, a to ex officio*“⁷ a dále je v rozporu se zásadou *nullum crimen, nulla poena sine lege*. Nápravu v tomto směru by mohlo učinit zavedení zákonné formy pro amnestijní rozhodnutí. To by ostatně přineslo také demokratický konsenzus, který by u takových důležitých rozhodnutí měl být přítomen.

Obavy spojené s užíváním amnestie vyvolává i fakt, že zejména předvídatelná amnestie (v souvislosti s významnými výročími apod.) může narušit *preventivní účel trestání*. Dalším, řekla bych snad poněkud méně závažným, následkem pravidelných, a tudíž předvídatelných

⁷ Prof. Musil na veřejném slyšení Ústavně-právního výboru Senátu konaného dne 21.2. 2013 na téma: „Novoroční amnestie 2013 –motivy, okolnosti, důsledky“, dále jen veřejné slyšení v Senátu.

amnestií jsou *nepokoje ve věznicích*. „Všichni vězeňští pracovníci by vám řekli, že před každým státním jubileem, před různými státními svátky nebo před takovými událostmi, jako je výměna prezidentů, se mezi vězni ve věznicích začne šířit masová psychóza o tom, že rozhodně bude amnestie, všichni s tím počítají jako napevno. A je to něco, co svědčí o tom, že oni to berou jako jakýsi nárok na to, aby došlo k tomuto aktu.“⁸

Doc. Kysela aj. odborníci jsou názoru, že *amnestie není aktem milosrdenství, ale aktem politickým*. Z tohoto pohledu se mi jeví jako závažný problém *nedostatek kontroly nad vydáváním* amnestií, kdy korektiv kontrasignace, se kterým počítá naše Ústava, se již nezdá být dostačující.⁹ *Riziko zneužití* není malé a „nezbývá nám potom než doufat, že ti, kteří o milosti a amnestiích rozhodují, (...) se budou skutečně řídit (...) „vyššími principy mravními“ a že se nebudou řídit nízkými pohnutkami“¹⁰ a amnestie ani milosti nebudou nadužívány.

Nedostatečná kontrola je ostatně jedním z argumentů ke zrušení celého tohoto institutu. Dalším důležitým tvrzením v tomto směru je pak *zbytnost* podobných rozhodnutí. Společenské změny by se dle názoru některých odborníků měly odrazit spíše na změně hmotného práva, než udělováním amnestií. Nadto náš právní řád zná řadu jiných zákonných institutů s podobnými důsledky, přičemž na rozdíl od amnestie je tu zpravidla zapotřebí určitého „protiplnění“ ze strany obviněných (vzorné chování apod.)¹¹

⁸ Prof. Musil při veřejném slyšení v Senátu.

⁹ Ke kontrasignaci premiéra a roli vlády v souvislosti s amnestií i náměty ke změně ústavy viz dále.

¹⁰ Prof. Musil při veřejném slyšení v Senátu.

¹¹ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen trestní řád či TR), zná jak institut zastavení trestního stíhání, tak v sobě zahrnuje řadu prostředků, které mohou zasáhnout do výkonu již uloženého trestu (např. odklad výkonu trestu odnětí svobody, podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, upuštění od výkonu trestu obecně prospěšných prací atd); z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen trestní zákoník či TZ) zná institut zahlazení odsouzení soudem (§ 105, § 106 TZ) i zahlazení odsouzení přímo ze zákona (viz např. § 74 odst. 2 TZ). České trestní předpisy rovněž pamatují na možnost nových skutečností (nebo důkazů), které by mohly mít vliv na již proběhlé řízení a umožňují tak v určitých případech obnovu řízení (§277an TR).

1.3. Srovnání s jinými státy

Česká republika samozřejmě není jediným státem, kde má amnestie jak svoji tradici, tak i místo v současném právním řádu. Důvody k udělení amnestie přitom bývají zpravidla podobné jako u nás, tzn. bývají vydávány v časech velkých společenských změn, jako akt smíření a odpuštění, jsou vydávány při významných událostech atp.¹² Nicméně samotná procedura jejich vyhlášení se často různí.

Stejně jako v České republice, i *na Slovensku* či *v Rakousku* a dalších zemích rozhoduje o amnestiích hlava státu. Jakkoliv také *ve Francii* spočívá toto právo v rukách prezidenta, tamní prezidenti se v posledních letech zavazují, že žádné amnestie vydávat nebudou. Kdyby takové rozhodnutí přeci jen chtěli přijmout, jsou omezeni výčtem 49 trestných činů, na které se amnestie vztahovat nesmí. Rovněž *řecký prezident* je v tomto svém právu omezen, a to možností rozhodnout o amnestii jedině na popud ministerstva spravedlnosti a speciální komise odborníků (většinu této komise povinně tvoří soudci).

Itálie šla v omezení prezidenta v tomto směru tak daleko, že od roku 1992 o pravomoc vydávat amnestie zcela přišel. Dnes ji může vyhlásit jedině parlament, ale i to za vcelku přísných podmínek, kdy je ke schválení nutná 2/3 většina členů v horní i dolní komoře. Podobně v sousedním *Německu* se amnestie vyhláší zákonem přijatým ve Spolkovém sněmu. V *Rusku* jsou pak vydávány Státní dumou, tedy dolní komorou parlamentu.

Spojené státy Americké svojí úpravou stojí zhruba uprostřed – amnestie vydává prezident nebo o ní může zákonem rozhodnout Kongres (parlament USA).

¹² Např. v Rakousku jsou obvykle vydávány tzv. vánoční amnestie pro ty odsouzené, kterým má výkon trestu skončit kolem těchto svátků.

2. Amnestie 2013

2.1. Odůvodnění

Prezident republiky Václav Klaus dne 1. 1. 2013 vyhlásil u příležitosti dvacátého výročí vzniku samostatné České republiky amnestii, která byla následně vydána ve Sbírce zákonů pod č. 1/2013, o amnestii (plné znění uvedeno v příloze č. I).

Tato amnestie se okamžitě stala hlavním tématem všech českých médií a častým předmětem diskuzí odborníků i laické veřejnosti. V drtivé většině byly a jsou reakce na ni negativní¹³, přesto se najdou tací, kteří se postavili na stranu prezidenta a vyjádřili své přesvědčení o správnosti jeho rozhodnutí. Samotný prezident s vysvětlením poněkud vyčkával, což bylo možná překvapivé a bylo by možné přemýšlet i nad vhodností takového jednání, nicméně není účelem mé práce rozebírat politické kroky ani nastalou reakci společnosti a zejména médií, a proto nyní již konečně přikročím ke zmíněnému odůvodnění posledního amnestijního rozhodnutí.

Václav Klaus jako hlavní důvod amnestie *vedl snahu o projevení určité velkorysosti, o poskytnutí druhé šance pro amnestované, a to u příležitosti významného výročí České republiky*. Chápe ji jako *akt smíření a také vzkaz celé společnosti*, k čemuž se přidává i P. Hasenkopf (právní poradce prezidenta republiky): „Amnestie – jakákoli amnestie – je výzvou k obecné smířlivosti. (...) je především vzkazem (...) že je něco špatně, že by bylo dobře něco změnit, zlepšit.“ V publikaci Institutu Václava Klause nazvané *Spor o amnestii* jsou v tomto směru nejčastěji zmiňovány: *příliš dlouhé trvání některých trestních stíhání, přehnaná kriminalizace některých jednání (např. neplacení výživného), nadužívání trestu odnětí svobody, přeplněné věznice*¹⁴. Nejvíce diskutovaná část lednové amnestie, tedy článek II je pak odůvodňována zejména judikaturou jak českého Ústavního soudu, tak Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ESLP) v souvislosti s právem na spravedlivý proces, přičemž Václav Klaus k tomuto dodává: „Tento časový úsek (...) zdál se mi krátký, a proto jsem do

¹³ Výsledky průzkumu společnosti Median zveřejněné 4.1.2013: „**S rozsahem** prezidentské amnestie **nesouhlasí 82,2 procenta** Čechů. Odmítavý postoj panuje napříč celou ČR. Nelíbí se ani s ohledem na věk nebo dosažené vzdělání. **Téměř 90 procent dotázaných si myslí, že by měl prezident amnestie detailně zdůvodňovat.**“ (Zdroj: http://www.lidovky.cz/pruzkum-s-rozsahem-amnestie-nesouhlasí-pres-80-procenta-lidi-prz-/zpravy-domov.aspx?c=A130104_203832_ln_domov_ani)

¹⁴ Byť i Václav Klaus uvádí, že se pomocí amnestie nemá řešit stav vězeňství a amnestii označuje za „mimořádný krok pro mimořádné chvíle.“ Zdroj: publikace *Spor o amnestii* vydaná Institutem Václava Klause, str. 15; dále jen *Spor o amnestii*.

textu amnestie dal svým vlastním rozhodnutím číslo 8.“ „K číslu 8 jsem se dostal během porady s odborníky.“¹⁵

Odborná veřejnost označila argumentaci judikaturou Ústavního soudu a ESLP za chybnou, resp. minimálně velmi nepřesnou. Je totiž vždy třeba posuzovat nejen délku trestního řízení, ale řadu dalších faktorů (jak složité řízení bylo, počet instancí, aktivitu příslušných správních a soudních orgánů, aktivitu samotných účastníků a v neposlední řadě i to, „co je pro účastníka v sázce.“¹⁶) V tomto směru nelze než souhlasit s prof. Gerlochem a dalšími, kteří lhůtě 6 let přisuzují čistě indikativní charakter. K argumentaci (podporující článek II amnestie) nálezy Ústavního soudu, které rovněž konstatovaly porušení čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy, se mi jeví nejvhodnější uvést část znění nálezu I. ÚS 554/04, v této souvislosti často zmiňovaného. Pro větší přehlednost textu jej naleznete jako přílohu č. II.

Prezident v souvislosti se svým amnestijním rozhodnutím musel mj. čelit nařčením, že byla „ušita někomu na míru“ a měla posloužit jako „privatizační tečka“. V rozhovorech se tak později vyjádřil nejen ke všem částem amnestie, ale právě i k jejímu často kritizovanému rozsahu.

2.2. Rozsah a dopady

Nutno říci, že lednová amnestie nebyla z nejmenších. Jak ostatně sám V. Klaus uvedl, šlo „o makroamnestii, tedy něco, co není založeno na detailu“, „neměl (...) v úmyslu udělat amnestii jako pouhé formální gesto, které se nikoho nedotkne.“¹⁷

V první řadě byly prominuty, resp. zmírněny **některé nepodmíněné tresty odnětí svobody** nebo jejich zbytky (čl. I a čl. III amnestie vyhlášené 1.1.2013). Vězeňská služba České republiky k tomuto na svých internetových stránkách¹⁸ uvádí, že stav vězňů k 1.1.2013 činil celkem 22 638 osob; stav propuštěných na amnestii k 4.3.2013 potom celkem **6 443 osob**.

Dále byly prominuty také **některé nevykonané podmíněně odložené tresty odnětí svobody, nevykonané tresty obecně prospěšných prací či domácího vězení nebo jejich**

¹⁵ Spor o amnestii, str. 17, resp. 22.

¹⁶ JUDr. Molek, JUDr. Brožová při veřejném slyšení v Senátu.

¹⁷ Spor o amnestii, str. 16.

¹⁸ Dostupné online na <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/amnestie-1681/>.

zbytky (čl. IV lednové amnestie)¹⁹. Podle odhadu Probační a mediační služby²⁰ se amnestie bude v souhrnu týkat: **12 170** případů trestu obecně prospěšných prací, přibližně **340** případů trestu domácího vězení a přibližně **8000** podmíněných odsouzení s dohledem probačního úředníka (k tomuto číslu je ještě zapotřebí přičíst případy podmíněných odsouzení bez dohledu probačního úředníka, takový údaj se mi však bohužel nepodařilo dohledat).

Zbývá ještě uvést rozsah nejvíce kritizované části lednové amnestie, tj. **čl. II**, který zastavuje pravomocně neskončená trestní stíhání (s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému), od jehož zahájení k 1.1.2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující 10 let. Na dopady tohoto článku nechal nejvyšší státní zástupce P. Zeman zpracovat v rámci soustavy státních zastupitelství zvláštní zprávu. Tato zpráva k datu 15.2.2013 uvádí, že bylo na jeho základě **zastaveno 327 trestních stíhání** (z toho rozhodnutím státního zástupce v přípravném řízení bylo zastaveno 201 případů, rozhodnutím soudu 126 případů)²¹, **v celkem 52 věcech** požádal obviněný dle § 11 odst. 3 trestního řádu o **pokračování v trestním řízení** (z toho 26 v přípravném řízení, 26 v řízení před soudem). Bližší informace viz zpráva Nejvyššího státního zastupitelství (příloha č. 3).

Z mediálně známých kauz, kterých se amnestie dotkla, lze uvést např. následující: případ konkurzů soudce Jiřího Berky a spol., kauza H-System, Union Banka, kauza šéfa fotbalového svazu Františka Chvalovského, společnosti Progres, investičního fondu Trend a Mercia, kauza KTP Quantum, Agroplast, Skloexport, VT Dioss,...

Amnestie se však samozřejmě nedotýká pouze obviněných (resp. obžalovaných, odsouzených), ale rovněž **poškozených, nezanedbatelná je také výše škody** u některých zastavených kauz. Poškození i škody jsou pouze odhadovány a zřejmě nikdy neuslyšíme přesné celkové vyčíslení. Nejvyšší státní zástupce nicméně dne 9. ledna na brífinku s novináři uvedl: **"U jednotlivých kauz se škoda pohybuje od 300 milionů do 1,75 miliardy korun. U některých kauz je poškozený pouze jeden, někdy jsou jich tisíce."**²² JUDr. Marvanová v souvislosti s poškozenými upozornila mj. na jejich problematické postavení před civilním

¹⁹ Dle sdělení Ministerstva spravedlnosti byly tyto tzv. alternativní tresty nejčastěji ukládány za trestné činy krádeže, zanedbání povinné výživy, maření výkonu úředního rozhodnutí, výtržnictví či ohrožení pod vlivem návykové látky. (Dostupné online na

²⁰ Tamtéž.

²¹ Celkový počet obviněných/obžalovaných, kterých se týká zastavení trestního stíhání, činí 596 (265 rozhodnutím státního zástupce, 331 rozhodnutím soudem).

²² Zdroj: <http://m.ihned.cz/c1-59091150-amnestie-zastavi-az-18-kauz-vrchni-zastupcu>.

soudem, kdy pokud se budou chtít domoci náhrady škody v občanskoprávním řízení, jejich pozice bude bez odsuzujícího rozsudku dosti ztížená. Ministerstvo spravedlnosti přesto poškozené uklidňuje, že svých nároků dosáhnou, mohou dokonce využít bezplatné právní porady organizované Českou advokátní komorou v Praze a krajských městech.²³

Osobně však v tomto směru naprosto souhlasím s prof. Novotným, který připomenul, že **v otázce poškozených nejde jen o náhradu škody**. Zejména u obětí trestných činů, kdy došlo k citelnému zásahu do jejich osobní sféry, jsem přesvědčená, že jde spíše o potrestání pachatele, o spravedlnost, než o finanční zadostiučinění. Ústavní soud se však k tomuto ve svém usnesení pl. ÚS 4/13 vyjádřil tak, že „*Ústavně zaručené subjektivní právo fyzické nebo právnické osoby na to, aby jiná osoba byla trestně stíhána, (...) neexistuje.*“ **Jednou ze základních funkcí státu přitom je ochrana práv a svobod občanů, jejich životů a zdraví, vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku i majetkových hodnot.** Ústavní soud poškozeným pouze vzkázal, že „*chápu-li (...) v jednotlivých – aboliční částí amnestie dotčených – řízeních toto rozhodnutí jako konkrétně kontroverzní, procesně tíživé, resp. i ohrožující jejich subjektivní „důvěru v právo“, má Ústavní soud pro takové postoje pochopení*“, nicméně amnestií jako takovou se odmítl zabývat (viz dále).

2.3. Vláda, premiér a amnestie

Amnestie z ledna letošního roku nám krom jiného také ukázala, jak rozdílně je možné nahlížet na příslušná ustanovení Ústavy. V otázce **postavení vlády v souvislosti s amnestijními rozhodnutími** např. ministr financí M. Kalousek prohlásil, že odpovědnost vlády zde „není za důsledky, ale za provedení“ amnestijního rozhodnutí.²⁴ Někteří další členové vlády se dokonce vyjadřovali tak, jakoby s amnestií neměli nic společného. Přitom bylo poukazováno zejména na fakt, že nebyla před jejím vyhlášením ve vládě vůbec projednávána.²⁵ Ústava však v tomto směru hovoří jasně – podepisuje premiér, odpovídá vláda. Nejedná se přitom pouze o otázku amnestie, kdy premiér jedná za celou vládu jako celek,²⁶ přičemž v Ústavě ani v Jednacím řádu vlády nenajdeme ustanovení, které by ho zavazovalo předem se s ostatními členy vlády jakkoliv domlouvat.

²³ Zdroj: http://www.lidovky.cz/advokati-poradaji-bezplatne-porady-pro-poskozene-amnestii-poo-/zpravy-domov.aspx?c=A130107_163705_ln_domov_kim

²⁴ M. Kalousek v pořadu České televize Otázky Václava Moravce v neděli 6.1.2013.

²⁵ Zdroj: Odpověď na žádost o sdělení informací podanou P. Havlíkem Úřadu vlády, dostupné online na www.obcanecz.cz/wp.../Urad_vlady_CR-komunikace-amnestie.pdf

²⁶ Srov. čl. 77 odst. 1 Ústavy.

Diskuze zavládla též kolem samotné **kontrasignace**. Premiér Nečas totiž uvedl, že „udělení amnestie i její rozsah a odůvodnění [je] *plně v kompetenci prezidenta* a premiér se na jejím formulování nemůže podílet. Je (...) *ústavní zvyklostí*, že předseda vlády amnestii prezidenta kontrasignuje. Tím stvrzuje, že je amnestie z právního hlediska v pořádku a že *vláda tento akt realizuje* a za jeho realizaci přebírá odpovědnost. Nemusel by ji podepsat pouze v případech, kdyby byl tento akt zjevně protiprávní, a to se v tomto případě nestalo. Takže jsem amnestii nemohl nepodepsat.“ „*Nejde o takzvanou politickou kontrasignaci, ale o právní kontrasignaci.*“²⁷ S takovým tvrzením (snad kromě ministra Blažka) však nesouhlasí ani odborníci ani Václav Klaus, kteří v tomto ohledu našli společnou řeč. Pokud by kontrasignace skutečně byla v podstatě jen formalita, pak by rozdělení prezidentských pravomocí mezi čl. 62 a čl. 63 Ústavy v podstatě ztrácelo smysl, a jak upozornil JUDr. Kudrna²⁸, znamenalo by to také posun k poloprezidentskému systému. Dále je třeba říci, že neodepření spolupodpisu nemůže být ani ústavní zvyklostí, neboť v režimu současné právní úpravy byly provedeny pouze dvě předchozí amnestie (v roce 1993 a 1998), což dozajista pro vznik takové zvyklosti není dostačující. Nemluvě o tom, že ke vzniku právní zvyklosti je třeba dlouhodobého konsenzu nad příslušným postupem, výkladem.

Z tohoto pohledu se potom nezdá namístě kritiku směřovat pouze a jen na prezidenta, neboť odhlédneme-li od politických okolností, premiér skutečně měl na výběr.

2.4. Právní klasifikace institutu amnestie

Jak již bylo řečeno výše, stejně jako Ústava blíže neupřesňuje (až na nutnost kontrasignace) proces přijímání amnestie, ani co se pod tímto pojem má rozumět. Dalším otázkou je pak její právní klasifikace, ohledně níž bych na tomto místě bych ráda uvedla nejčastěji zmiňované názory.

Opatření obecné povahy

Na internetových stránkách Jiné právo.cz byl zveřejněn článek P. Uhla, ve kterém tento označuje amnestijní rozhodnutí za opatření obecné povahy (dále jen OOP) podle §171a n. z. č. 500/2004, správní řád.²⁹ Tento názor, jak vyplývá z diskuze pod příspěvkem, nezastává sám. Hlavní argumentace spočívá v tom, že amnestie není normou ani individuálním

²⁷ Zdroj: http://zpravy.idnes.cz/premier-petr-necas-vysvetluje-amnestii-f00-domaci.aspx?c=A130109_092059_domaci_kop, resp. <http://m.aktualne.centrum.cz/article.phtml?id=769381&s=12>

²⁸ Zdroj: <http://dialog.ihned.cz/komentare/c1-59105200-jan-kudrna-ustavni-prevrat-v-primem-prenosu>

²⁹ Dále jen správní řád.

rozhodnutím, předmět rozhodnutí je určen konkrétně, zatímco adresáty je neurčitý počet osob. „Od právního předpisu se liší tím, že není obecné, upravuje jedinečnou věc, a od rozhodnutí se liší zase tím, že nesměřuje vůči konkrétní osobě (osobám).“ OOP přitom dle správního řádu vydávají správní orgány, jímž dle judikatury Nejvyššího správního soudu může být i prezident, který je „správním orgánem sui generis.“³⁰ Osobně si dovoluji s takovou klasifikací nesouhlasit. § 171 správního řádu zní: „Podle této části postupují **správní orgány v případech, kdy jim zvláštní zákon ukládá vydat** závazné opatření obecné povahy, které **není právním předpisem ani rozhodnutím.**“ V první řadě musím říci, že v zásadě přijímám označení prezidenta za „správní orgán sui generis“³¹. Domnívám se však, že Ústavu nelze subsumovat pod výše uvedený **pojem zvláštního zákona**. Další skutečností, díky které amnestie parametry OOP nesplňuje, jsou **procedurální i obsahové náležitosti OOP** stanovené v § 172a správního řádu. Na jejich základě je například vyžadováno odůvodnění takového opatření, návrh OOP musí být projednán s dotčenými orgány, zveřejněn na úřední desce, správní orgán k němu musí přijímat připomínky, námítky (viz ust. § 171a správního řádu). Dále bych zde ráda připomněla i fakt, že amnestijní rozhodnutí jsou vydávána ve Sbírce zákonů.

Akt aplikace ústavního zákona

Za takový je označena amnestie usnesením Ústavního soudu Pl. ÚS 4/13, s poukázáním na judikaturu Ústavního soudu v tzv. kauze Melčák, kde bylo prezidentovo rozhodnutí dle čl. 62 odst. 1 písm. f) Ústavy označeno rovněž za akt aplikace ústavního zákona, „jakkoliv má i prvky normativního právního aktu.“³² Dále je zmiňována *absence některých pojmových znaků právního předpisu, tj. opakovatelného pravidla; funkcionální odlišnosti*, kdy amnestie neplní dle Ústavního soudu roli právního předpisu, ale výjimky z něj;

³⁰ Nejvyšší správní soud v rozsudku čj. 4 Aps 3/2005-35, v tzv. kauze Langer v. prezident.

³¹ § 1 odst. 1 správního řádu stanovuje, že správním orgánem jsou orgány moci výkonné, orgány územních samosprávních celků a jiné orgány, právnické a fyzické osoby, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy. Přitom veřejnou správou se zpravidla rozumí (nepřetržitá) činnost státních nebo jiných veřejných institucí, která svým obsahem není ani činností zákonodárnou ani soudní, při jejímž výkonu jsou její vykonavatelé vázáni právními předpisy i rozhodnutím vyšších úřadů (tj. tzv. materiální pojetí veřejné správy); resp. jedná se o činnost institucí a jejich orgánů majících působnost a pravomoc řešit veřejné úkoly, pokud nejsou přikázány parlamentu nebo soudům (tj. tzv. formální pojetí veřejné správy). I učebnice správního práva (Hendrych a kol.) prezidenta republiky označuje za vykonavatele státní správy, nicméně jako příklad uvádí jmenovací akty nebo akty vydávané prezidentem jako velitelem ozbrojených sil. Nemyslím, že jako správní orgán, byť sui generis, prezident působí při vyhlášení amnestie.

³² Nález Ústavního soudu Pl.ÚS 27/09.

a také formální hledisko, kdy názvem jde u amnestie o rozhodnutí a účinky amnestie nastávají dnem vyhlášení.³³

Právní předpis

Někteří odborníci proti takové kvalifikaci namítají, že amnestie *není uvedena* v § 1 z. č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv (tj. ustanovení nazvané „Právní předpisy vyhlášené ve Sbírce zákonů“), ale až v § 2 cit. zákona, tj. v ustanovení vymezující „*Další akty státních orgánů* vyhlášené ve Sbírce zákonů, a dále, že amnestie neobsahuje „právní normy jako předem daná pravidla chování.“³⁴ Pojetí amnestie jako právního předpisu se nicméně opírá o jeho klasifikaci jakožto *obecně závazného normativního právního aktu*, kdy je mj. poukazováno na skutečnost, že ani zákonům není pojmově zcela vyloučena retroaktivita (ať už pravá či nepravá) či faktická konzumpce. *Znaky normativity* (tedy závaznost, formální určitost, obecnost, vynutitelnost³⁵) jsou zde přitom jednoznačně přítomny.

V rámci této kvalifikace dále můžeme rozlišovat více směrů – označení amnestie za „podzákoný předpis“, „jiný právní předpis“ či za „zákon“ (byť v materiálním smyslu). Osobně se přikláním k poslední zmíněné variantě. Dle mého názoru amnestie skutečně je obecně závaznou, obsahuje právní normy atd. (viz výše), tedy je právním předpisem. Dále amnestii nepovažuji za podzákoný právní předpis, a to z důvodu vázanosti soudů amnestijním rozhodnutím. Z ustanovení § 368 *trestního řádu* totiž vyplývá, že jsou to „*soudy, obecné soudy, které amnestijní výnos aplikují* v jednotlivých konkrétních případech. (...) *další články Ústavy, které říkají, že soudy jsou vázány toliko zákonem*, tady zejména ještě proto, že jde o trestní materii, tak je to obzvlášť zvýrazněno.“³⁶ Dále nutno podotknout, že pouze „zákon může měnit účinky zákona, v tomto případě trestního.“³⁷

Každopádně se domnívám, že amnestie je skutečně rozhodnutím³⁸ svého druhu, které nelze jednoznačně a bez určitých obtíží zařadit do žádné právní kategorie.

³³ Blíže k usnesení Ústavního soudu Pl. ÚS 4/13 viz oddíl 2.5.

³⁴ Gerloch, A., *Teorie práva*, Plzeň, 2007, str. 75.

³⁵ Tamtéž, str. 36, 37.

³⁶ JUDr. Wagnerová při veřejném slyšení v Senátu.

³⁷ Odlišné stanovisko Ivany Janů k usnesení Pl. ÚS 4/13.

³⁸ Pozn.: Používám na několika místech své práce sousloví *rozhodnutí o amnestii/amnestijní rozhodnutí*, jelikož pojem rozhodnutí používá také Ústava, nicméně toto označení, minimálně v mém případě, není myšleno jako zařazení do nějaké právní kategorie.

2.5. Soudní kontrola a navazující otázky

Soudní kontrola

S právní klasifikací amnestie úzce souvisí i možnost jejího soudního přezkumu. Jelikož jsem již výše nastínila argumenty proti označení amnestie za opatření obecné povahy, nebudu je znovu opakovat a **otázku přezkumu amnestie v režimu správního práva** přeskočím. Ostatně Ústavní soud ve svém posledním usnesení (sp. zn. Pl. ÚS 4/13) takovou možnost klasifikace, resp. přezkumu ani nijak nezmiňuje.

Oproti tomu se v tomto usnesení vypořádává s otázkou možnosti přezkumu **v rámci ústavního soudnictví**, a to negativně, když návrh skupiny senátorů na zrušení čl. II amnestie (či alternativně vyslovení protiústavnosti tohoto článku) odmítl. V odůvodnění k tomu uvedl zejména *princip enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí* a fakt, že „v případech přezkumu právních předpisů je příslušnost Ústavního soudu vymezena především již samotným předmětem řízení; **Ústavní soud nemůže přezkoumávat** právní akty, které (...) právním předpisem nejsou (...)“³⁹ Dále je zde řečeno, že *amnestie slouží jako korektiv moci soudní* a tudíž by bylo nelogické, aby takto vyvažovaná soudní moc mohla zásah proti sobě samé odstranit zrušením amnestijního rozhodnutí. To je Ústavním soudem označeno za *pozůstatek prerogativy monarchy*, který je *mimořádně specifický a vždy přináší ústavní výjimku* v rámci trestního práva, a jako taková výjimka tudíž nemůže být uvažována coby protiústavní. Nicméně k meritornímu prozkoumání amnestie Ústavní soud tak jako tak nepřikročil a uvedl, že „ze žádného ustanovení Ústavy ostatně *nevyplývá ústavněprávní standard přezkumu takového amnestijního rozhodnutí*, který by mohl být použit; nestanovil-li jej ústavodárce, nepřisluší Ústavnímu soudu (...), aby jej dotvářel ve své aplikační praxi.“⁴⁰

Zajímavý je pak v tomto směru bod 42 příslušného usnesení, ve kterém si Ústavní soud zřejmě nechává **pomyslná zadní vrátka**, když prohlašuje, že „ani amnestijní rozhodnutí, (...), (zejména rozhodnutí aboliční), nemusí být provždy z efektivní kritiky vyjmuta (...) vnější zásah je [však] myslitelný až v situacích mimořádně extrémních, resp. mimořádných vybočení ze základních zásad právního pořádku, jestliže by se exekutiva ve výkonu své pravomoci ocitla v rozporu se základními hodnotami, které Ústava prohlašuje ve svém čl. 9 odst. 2 za nedotknutelné (...) lze pro budoucno (byť se zjevnou rezervovaností) připustit, že v takové zcela excesivní situaci (nastala-li by) by to byl Ústavní soud, který by se

³⁹ Bod 11 usnesení Pl. ÚS 4/13.

⁴⁰ Bod 26 téhož.

v nějaké formě jakožto „poslední instance“ mohl ujmout ochrany právě těchto hodnot.“ Odůvodnění, proč by v takovém případě nevalilo, že „se nejedná o právní předpis“ či proč současná amnestie do takového „mimořádného vybočení“ ze základních ústavních hodnot nespadá, byste však v tomto usnesení hledali marně.

Otázce soudního přezkumu se usnesení Ústavního soudu Pl. ÚS 4/13 věnuje také v bodě 45, kdy připouští úvahy o posuzování lednové amnestie **v řízeních před obecnými soudy**. Konkrétně „v řízeních o tom, kdo a jak je napadené amnestie (v její aboliční části) účasten.“⁴¹ Ústavní soud si dokonce dovede představit posuzování případného rozporu konkrétního dopadu amnestijního rozhodnutí s mezinárodními smlouvami, kdy by obecné soudy mohly dát přednost plnění mezinárodních závazků.⁴²

Dovolím si říci, že usnesení Ústavního soudu není dle mého názoru správné a přikláním se spíše k minoritním vótům.⁴³ Vzhledem k obecné závaznosti rozhodnutí o amnestii i jeho možném rozsahu a dopadům se mi jeví nebezpečné říci, že „amnestijní rozhodnutí [je] v zásadě z právní (soudní) kontroly vyňato, a proto je nutno je považovat za nezrušitelné.“⁴⁴ V tomto nemohu souhlasit s doc. Kyselou, který se při veřejném slyšení v Senátu na téma amnestie vyjádřil tak, že „ten, kdo všechno přezkoumává, nakonec v zásadě všechno rozhodne. Když existuje někdo, kdo nakonec všechno rozhodne, tak to mimo jiné vytváří alibi u rozhodovatelů politických, protože vždycky mají za sebou někoho, kdo je zachrání.“ Byť jsem si vědomá námitek proti soudnímu přezkumu „všeho“ (zejména z důvodů dělby moci) domnívám se, že pokud je takto předem vyslovena v podstatě nepřezkoumatelnost amnestijních rozhodnutí, přináší to do budoucna ještě větší riziko zneužití než dříve.

(Ne)omezená pravomoc

Tím se dostáváme k otázce (ne)omezenosti této pravomoci. Samozřejmě je zde nutno znovu zmínit podmínku **kontrasignace**, která je k platnosti amnestijního rozhodnutí nezbytná. V této souvislosti je však třeba si uvědomit, že ne vždy je premiér na prezidentovi skutečně nezávislý, když prezident má např. pravomoc vetovat zákony. Ostatně o efektivnosti této „pojistky“ by mnoho lidí po lednové amnestii jistě polemizovalo.

⁴¹ Zde mj. upozorňuje na to, že se u aboličního ustanovení poslední amnestie „logicky nabízí výklad restriktivní.“

⁴² Blíže k mezinárodním závazkům v této oblasti viz poznámku č. 45.

⁴³ To ostatně koresponduje i s mým názorem o správnosti označení amnestie za zákon v materiálním smyslu (v takovém případě by zde byla samozřejmě pravomoc Ústavního soudu byla dána).

⁴⁴ Bod 27 usnesení Pl. ÚS 4/13.

Kontrasignace však není jediným omezením prezidenta. Ustanovení čl. 63 odst. 1 písm. k) Ústavy nelze vykládat samostatně, vytrhnout ho z kontextu ústavy jako celku. **Základní zásady a omezení veřejné moci samozřejmě platí i na prezidenta republiky, který by měl respektovat ústavní principy stejně jako mezinárodní závazky.**⁴⁵ Zajímavé je v tomto směru vyjádření Ústavního soudu, kdy na jednu stranu zmiňuje, že nejsou zásadně stanovena kritéria, podle kterých se o amnestii rozhoduje, a tudíž je takové rozhodnutí vyjmuté z přezkumu (bod 25 usnesení Pl. ÚS 4/13), na druhou stranu však přiznává, že „samozřejmě platí, že i prezident je při realizaci svého amnestijního oprávnění vázán ústavním rámcem, včetně jeho hodnotového vymezení“ (bod 42 téhož).

2.6. Velezrada

Negativní reakce na amnestii z ledna 2013 byla velmi silná a ne málo občanů je dodnes přesvědčeno, že Václav Klaus měl být za amnestii, především za zastavení některých trestních stíhání, potrestán. Proto se ze strany veřejnosti zhusta ozývaly výzvy Senátu k podání ústavní žaloby proti němu. Dne 4.3.2013 pak Senát vcelku těsně (38 hlasů pro, 30 proti) podání této žaloby odhlasoval.⁴⁶

Senátoři jako důvod podání vedle vyhlášené amnestie uvedli nerozhodnutí o návrhu na jmenování JUDr. Langer, Ph.D. soudcem (i přes rozsudek Městského soudu v Praze, který prezidentu uložil v této věci rozhodnout), nejmenování ústavních soudců, otálení s ratifikacemi důležitých mezinárodních dokumentů,...⁴⁷

⁴⁵ Právě proto skupina senátorů navrhovala zrušení čl. II lednové amnestie, resp. alternativně vyslovení jeho protiústavnosti. **Protiústavnost** spatřují v následujícím: porušení čl. 1 odst. 1 Ústavy (demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana), čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (státní moc lze uplatňovat jen v zákonných mezích), porušení základních lidských práv dle čl. 11, 36 a 38 Listiny základních práv a svobod, čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (ochrana majetku, právo na spravedlivý proces) a čl. 82 a 90 Ústavy (nezávislá ochrana základních práv soudem, dělba moci).

Co se týče **mezinárodních závazků**, z pohledu mezinárodního práva kupř. převažuje názor, že na **zločiny proti lidskosti** jsou amnestie či promlčení trestního stíhání neaplikovatelné. Dále např. ESLP ve věci Okkali v. Turecko „potvrdil, že pokud je agent státu obviněn z trestného činu porušujícího **článek 3 Úmluvy, nelze trestní řízení a potrestání omezit nějakou lhůtou a poskytnutí amnestie či milosti není přípustné** (viz mutatis mutandis, rozsudek ve věci Abdülsamet Yaman v. Turecko ze dne 2. listopadu 1994 (...); srov. též Dujardin a ost. v. Francie (...), rozhodnutí Komise ze dne 2. září 1991)“ (citace: ČAPEK, J. Ochrana dětí a judikatura ESLP. Zdravotnictví a právo č. 3/2011.) „**Je jednoznačnou povinností státu zajistit ochranu základních práv včetně práv zaručených Úmluvou, a to i prostřednictvím efektivního trestního řízení**, resp. že v určitých situacích lze hovořit o účinné ochraně (obětí) pouze prostřednictvím trestního práva. **Selhání státu v této povinnosti může podle okolností představovat typicky porušení čl. 2 odst. 1, čl. 3 či čl. 8 Úmluvy [X a Y proti Nizozemsku, rozsudek [ESLP] ze dne 26. 3. 1989, č. 8978/80, § 27**“ (citace: odlišné stanovisko Ivany Janů k usnesení Pl. ÚS 4/13).

⁴⁶ Zdroj: http://zpravy.idnes.cz/senat-podal-ustavni-zalobu-na-prezidenta-klause-ft7-domaci.aspx?c=A130304_094103_domaci_kop

⁴⁷ Blíže viz ústavní žaloba, dostupná online na <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/67578/56894>.

Ústavní soud o ústavní žalobě rozhodl dne 27.3.2013, kdy řízení zastavil. Poukázal zejména na fakt, že Václav Klaus již není prezidentem republiky. Právě ze skončení jeho mandátu Ústavní soud dovozuje nadbytečnost řízení o ústavní žalobě proti němu. Za hlavní cíl sankcí, které je za velezradu možné uložit, totiž považuje „*zbavit prezidenta úřadu, aby nemohl nadále poškozovat či ohrožovat zájmy státu.*“ Osobně se domnívám, že pravda je v tomto spíše na straně soudkyně Janů, která k věci zaujala odlišné stanovisko. Otázka posouzení podané žaloby však spadá do pole práva ústavního, proto k otázce amnestie a velezrady snad už jen několik posledních slov.

Již před podáním ústavní žaloby mezi odborníky převažoval názor, že velezrada v souvislosti s amnestií nepřichází v úvahu, byť např. doc. Kysela uplatnění odpovědnosti za velezradu v takovém případě obecně a priori nevylučuje - dle svých slov připouští úvahy o aplikaci odpovědnosti za velezradu v situaci, kdy by amnestie byla vydána ve prospěch cizí moci či byla např. „koupená“.

Rovněž já se domnívám, že jakkoliv se skutková podstata velezrady⁴⁸ může zdát široká, nepopulární amnestii nepokrývá, neboť nesměřuje ani proti svrchovanosti ani proti celistvosti republiky a její vliv není tak silný, aby narušila samotný demokratický řád státu.⁴⁹

⁴⁸ § 96 z. č. 182/1993, o Ústavním soudu: „Velezradou pro účely tohoto zákona rozumí se jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celistvosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu.“

⁴⁹ Přes výše uvedené však musím říci, že s názorem Ústavního soudu o nutnosti zastavení řízení nesouhlasím. Amnestie totiž nebyla zdaleka jediným bodem žaloby a uvedená skutečnost, že žalovaný již není prezidentem, dle mého názoru projednání žaloby nebrání. „*Ústavní soud svým postupem nechal u vysoko postaveného ústavního činitele, kterým prezident je, Senátem vznesená obvinění, veřejností chápána jako závažná, bez věcného posouzení, a zřekl se tak významné role arbitra, jehož ústavním úkolem je mimo jiné odstranit pochybnosti ústavního žalobce a zjevně i části veřejnosti o souladu některých aktů prezidenta s Ústavou. Z tohoto důvodu rozhodně nepřispěl k posílení důvěry veřejnosti v právní stát a dospělost demokracie.*“
Citace: Odlišné stanovisko Ivany Janů k usnesení Pl. ÚS 17/13.

2.7. Změna ústavy

Již od samotného vyhlášení lednové amnestie se poměrně často se ozývají hlasy volající po změně ústavy a lze předpokládat, že po odmítavém usnesení Ústavního soudu k přezkumu amnestijního rozhodnutí budou tyto hlasy jen sílit.

Variant změny ústavy v tomto směru připadá v úvahu nemálo. Jednou z nich je **úplné odstranění amnestií, příp. i milostí, z našeho právního řádu**. Otázce zbytnosti těchto institutů jsem se již věnovala výše (viz oddíl 1.2.). Na tomto místě bych jen ráda doplnila, že dle mého názoru mají (na rozdíl od amnestie, kterou popravdě považuji za přežitek) milosti své opodstatnění a své místo i v moderním právním řádu. Neexistuje totiž žádný systém, tedy ani policejní, justiční aj., ve kterém by nikdy nedošlo k žádné chybě, a neexistuje žádné právo, které by postihovalo všechny situace, jež v životě mohou nastat. Proto se domnívám, že milosti jsou skutečně potřebným korektivem, jakkoliv jejich udělování bych raději viděla v rukách kupř. speciálního kolektivního orgánu než jednotlivce, byť hlavy státu. I tak by jich samozřejmě mělo být užíváno jako šafránu, za jasněji daných procesních podmínek a bez možnosti abolicie (viz dále).

Druhou možností změny ústavy je **přenesení možnosti vydávání amnestií na Parlament spolu se zavedením zákonné formy pro taková rozhodnutí**. To by zajistilo jak demokratický konsenzus, tak pravděpodobně i snížení rizika zneužití takové pravomoci. Ovšem určité riziko by tu nadále zůstalo. Proto se domnívám, že i při přenesení této pravomoci na Parlament by bylo zapotřebí zavést speciální úpravu pro přijímání takového zákona, přísnější požadavky, jako je tomu například v Itálii (viz výše). Problémem by však u takto zvoleného řešení mohla být délka legislativního procesu, která by zejména v situacích velkých společenských změn mohla být na škodu.

Dále lze uvažovat o **zachování této pravomoci v rukách prezidenta, ale s omezeními**. Jako rozumný mi přijde kupř. řecký model (viz výše), kdy by prezident nemohl vyhlášovat amnestie čistě sám dle svého uvážení. Samozřejmě i zde by bylo možné namítat délku přípravy, která by mohla být delší než při stávající úpravě. Na druhé straně by jistě byla kratší než při schvalování Parlamentem. Jsem přesvědčená, že rozhodnutí, které může dosáhnout takového rozsahu a dopadu, by mělo být velmi dobře připraveno a promyšleno. V tomto si dovolím nesouhlasit s prezidentem Klausem, který opakovaně⁵⁰ uvedl: „Při amnestii jsem před očima neměl žádnou konkrétní osobu. Žádnou. Neměl jsem ji a *nesměl*

⁵⁰ Např. v rozhovoru pro deník Právo 7.1. či v rozhovoru pro Radiožurnál 8.1.2013.

jsem ji mít.“ Domnívám se, že je tomu přesně naopak a amnestie by měly být promyšleny do detailů, na základě přesných a aktuálních údajů a informací, které však mnohdy vyžadují odborné posouzení. V neposlední řadě by se proto na vytváření znění amnestijních rozhodnutí měl dle mého názoru podílet právník. Pokud je takto důležité rozhodnutí připravováno takřkajíc „po laicku“⁵¹, snadno pak může dojít k interpretačním i aplikačním problémům či dokonce situacím, kdy je samotný prezident překvapen, na koho se takové jeho rozhodnutí vztahuje...⁵²

V každém případě by se mi jevil vhodné **omezení možnosti vyhlášení amnestie výčtem trestných činů**, už z důvodu mezinárodních závazků. Velmi diskutabilní je dále možnost **abolice**, kdy se „zasahuje do trestního řízení předčasně (...) v době, kdy ještě leckdy nemáme konečnou představu o tom skutku, ke kterému došlo, a tudíž nemáme často ani konečnou představu o právním posouzení tohoto skutku.“⁵³ Možnost abolice (v rámci amnestie i milostí), tak v kombinaci se zásadou *in dubio pro reo* přináší riziko zastavení trestního stíhání člověka, u kterého by se v průběhu řízení mohlo zjistit, že se na něj aboliční ustanovení vlastně nevztahuje.⁵⁴

Proti změně ústavy se však ozývají i námitky. Krom zastánců institutu amnestie v té podobě, jakou známe dnes, se proti novelizaci ústavy staví i další (např. prof. Jičínský), kteří sice nejsou spokojeni se současným stavem, nicméně neshledávají amnestii za dostatečně palčivý problém. Zejména se potom staví proti úpravám Ústavy po částech, neboť ta má, jak známo, více slabých míst a tudíž by stála za úvahu její komplexnější změna.

⁵¹ Srov. např. http://www.lidovky.cz/amnestii-nepripravoval-zadny-pravnik-prohlasil-jakl-p0w-/zpravy-domov.aspx?c=A130213_194345_ln_domov_hm

⁵² Václav Klaus v rozhovoru pro deník Právo 7.1.2013: „Přiznám se, že některé v médiích zmiňované kauzy překvapily i mne.“ Podobně zástupce vedoucího Kanceláře prezidenta republiky Petr Hájek v rozhovoru pro Parlamentní listy 3.1.2013 „Zatím není jasné, zda populární jména řady léta mediálně lynčovaných podezřelých do amnestie vůbec spadají. To my netušíme a netuší to nikdo.“

⁵³ Prof. Novotný při veřejném slyšení v Senátu.

⁵⁴ Složitá může být např. otázka posouzení zavinění obviněného z hlediska úmyslu.

Závěr

Ve své práci jsem se snažila vyjádřit k nejdiskutovanějším otázkám týkajícím se amnestie a vždy na daný problém nahlédnout z různých úhlů pohledu. Vzhledem k silně negativní reakci společnosti (rozdmychávané navíc médií) to nebyl nejsnadnější úkol. Jsem nicméně ráda, že jsem si vyslechla i názory odlišné od těch mých, protože některé byly skutečně přínosné.

Upřímně doufám, že amnestovaní druhou šanci, kterou lednovou amnestií dostali, využijí k řádnému a lepšímu životu. Potom by snad amnestie mohla mít smysl i v dnešní době... Bohužel však dál platí prastaré rčení: Qui percut nocentibus, innocentes punit.⁵⁵

⁵⁵ Kdo šetří viníky, trestá nevinné.

Použité prameny

Literatura:

- **SPOR O AMNESTII.** Publikace č. 1/2013. Institut Václava Klause a Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha, 2013. ISBN 978-80-87460-13-9.
- MAREČKOVÁ, Lenka. **Milosti: Ohnisko lidství v trestním právu.** Academia, Praha, 2007. ISBN 978-80-200-1537-2.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. **Trestní právo hmotné.** 2. vydání. Nakladatelství Leges, Praha, 2010. ISBN 978-80-87212-49-3.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. **Trestní právo procesní.** 2. vydání. Nakladatelství Leges, Praha, 2011. ISBN 978-80-87212-92-9.
- HENDRYCH, Dušan a kolektiv. **Správní právo - obecná část.** 8. vydání. Nakladatelství C. H. Beck, Praha, 2012. ISBN: 978-80-7179-254-3.
- GERLOCH, Aleš. **Teorie práva.** 4. vydání. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeňek, Plzeň, 2007. ISBN 978-80-7380-023.

Právní předpisy:

- Úst. z. č. 1/1993, Ústava České republiky,
- úst. z. č. 23/1991 Sb. (resp. úst. z. č. 2/1993 Sb.), Listina základních práv a svobod,
- č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod,
- z. č. 141/1961 Sb., trestní řád,
- z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
- z. č. 500/2004 Sb., správní řád.

Judikatura:

- **Usnesení Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/13** ze dne 5.3.2013, dostupné online na <http://www.concourt.cz/clanek/GetFile?id=7829>
- **Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 17/13** ze dne 27.3.2013. Dostupný online na <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=78676&pos=1&cnt=3&typ=result>
- **Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 27/09.** (v tzv. kauze Melčák) ze dne 10.9.2009. Dostupný online na <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=63462&pos=1&cnt=2&typ=result>

- **Rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci čj. 4 Aps 3/2005-35**
(tj. v tzv. kauze Langer v. prezident) ze dne 27.04.2006, publikovaný pod č. 905/2006 Sb. NSS. Dostupný online na stránkách NSS,
http://www.nssoud.cz/main0col.aspx?cls=JudikaturaBasicSearch&SimpleSearch=1&&rjz_id=14&rok=2005&senat=4&cislo=3

Ostatní prameny:

- **Návrh podaný Ústavnímu soudu dne 14. 1. 2013 skupinou senátorů na zrušení ustanovení čl. II** rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2003 Sb., o amnestii. Dostupný online na <http://www.concourt.cz/clanek/7613>
- **Ústavní žaloba Senátu proti prezidentu republiky prof. Ing. Václavu Klausovi, CSc.**, podaná u Ústavního soudu dne 5.3.2013 dostupná online např. na <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/67578/56894>
- **Veřejné slyšení Ústavně-právního výboru Senátu Parlamentu České republiky** konané dne 21.2.2013 na téma “Novoroční amnestie 2013 – motivy, okolnosti, důsledky“
- **Statistika Vězeňské služby České republiky** (Stav propuštěných na amnestii k datu 4.3.2013), dostupná online na <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/amnestie-1681/>
- **Zpráva Státního zastupitelství k rozsahu aplikace čl. II amnestijního rozhodnutí prezidenta republiky č.1/2013 Sb.**, dostupná online na <http://www.nsz.cz/index.php/cs/tiskove-zpravy/580-zprava-nsz-o-vyhodnoceni-aplikace-lii-amnestie-prezidenta>
- **Vyjádření Ministerstva spravedlnosti k rozsahu amnestie** zveřejněné dne 10.1.2013, dostupné online na <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=2375&d=326614>
- **Odpověď na žádost o sdělení informací podanou P. Havlíkem Úřadu vlády**, dostupné online na www.obcanecz.cz/wp.../Urad_vlady_CR-komunikace-amnestie.pdf.
- ČAPEK, Jan. **Ochrana dětí a judikatura ESLP**. Zdravotnictví a právo č. 3/2011.
- Pořad České televize **Otázky Václava Moravce** vysílaný v neděli 6.1.2013.
- Informace o italské úpravě amnestie – internetové stránky italského Senátu http://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf

- Informace o starověkých amnestiích - <http://www.starovekyegypt.net/faraoni-nove-rise/ramesse3.php>, <http://rim.me.cz/cisarove/claudius/claudius.php>
- **Články a diskuze k nim uveřejněné na portálu Jiné právo:**
 - **Amnestie: komentář 1;** 3.1.-19.1.2013,
dostupné online na <http://jinepravo.blogspot.cz/2013/01/amnestie-komentar-1.html>
 - **Amnestie: komentář 2;** 7.1.-19.1.2013,
dostupné online na <http://jinepravo.blogspot.cz/2013/01/amnestie-komentar-2-na-pozvani-prava.html>
 - **Amnestie a jednoduché otázky výkladu ústavy;** 11.1.-19.1.2013,
dostupné online na http://jinepravo.blogspot.cz/2013/01/amnestie-jednoduche-otazky-vykladu_11.html
 - **Pawel Uhl: Je amnestie opatřením obecné povahy?;** 14.1.- 31.1.2013,
dostupné online na <http://jinepravo.blogspot.cz/2013/01/pawel-uhl-je-amnestie-opatrenim-obecne.html>
- **Články uveřejněné na zpravodajském portálu ihned.cz:**
 - **Amnestie jsou obvyklé spíše na Východě. Důvodem jsou přeplněné věznice i špatná pověst.** 4.1.2013. Dostupné online na <http://zpravy.ihned.cz/c1-59064360-amnestie-jsou-obvykle-spise-na-vychode-duvodem-jsou-preplnene-veznice-i-spatna-povest>
 - **Amnestie se týká 18 velkých kauz, říká šéf žalobců Zeman. Nevěděl jsem to, tvrdí Nečas.** 9.1.2013. Dostupné online na <http://m.ihned.cz/c1-59091150-amnestie-zastavi-az-18-kauz-vrchni-zastupcu>.
 - **Ústavní převrat v přímém přenosu.** 11.1.2013.
Dostupné online na <http://dialog.ihned.cz/komentare/c1-59105200-jan-kudrna-ustavni-prevrat-v-primem-prenosu>.
 - **Pavel Rychetský: Říkat, že premiérův podpis u amnestií je formalita, může jen diletant.** 10. 1. 2013. Dostupné online na <http://zpravy.ihned.cz/politika/c1-59093570-rychetsky-premier-necas-amnestie-diletant>.
- **Články uveřejněné na zpravodajském portálu idnes.cz:**
 - **Klaus se bude zpovídat z velezrady. Senátoři ho žalují u Ústavního soudu.** 4.3.2013. Dostupné online na http://zpravy.idnes.cz/senat-podal-ustavni-zalobu-na-prezidenta-klause-ft7-/domaci.aspx?c=A130304_094103_domaci_kop

- **Nečas: Sundávání Klausových portrétů kvůli amnestii je hloupé gesto.** 9.1.2013.
Dostupné online na http://zpravy.idnes.cz/premier-petr-necas-vysvetluje-amnestii-f00-/domaci.aspx?c=A130109_092059_domaci_kopZdroj: http://zpravy.idnes.cz/premier-petr-necas-vysvetluje-amnestii-f00-/domaci.aspx?c=A130109_092059_domaci_kop.
- **Klaus: Nežjišťoval jsem, koho se amnestie dotkne. Bylo by to špatně.** 6.3.2013.
Dostupné online na http://zpravy.idnes.cz/klaus-nezjistoval-koho-se-dotkne-amnestie-fi8-/domaci.aspx?c=A130306_171718_domaci_jjhttp://zpravy.idnes.cz/klaus-nezjistoval-koho-se-dotkne-amnestie-fi8-/domaci.aspx?c=A130306_171718_domaci_jj
- **Seznam amnestovaných bobtná o kontroverzní lidi, kritika Klause sílí.** 2. 1.2013.
Dostupné online na http://zpravy.idnes.cz/kritika-klausovy-amnestie-d0g-/domaci.aspx?c=A130102_191458_domaci_brm
- **Články uveřejněné na zpravodajském portálu lidovky.cz:**
 - **Lidem poškozeným amnestií poradí bezplatně advokáti.** 7.1.2013.
Dostupné online na http://www.lidovky.cz/advokati-poradaji-bezplatne-porady-pro-poskozene-amnestii-poo-/zpravy-domov.aspx?c=A130107_163705_ln_domov_kim
 - **Průzkum: S rozsahem amnestie nesouhlasí přes 80 procenta lidí.** 4.1.2013.
Dostupné online na http://www.lidovky.cz/pruzkum-s-rozsahem-amnestie-nesouhlasipres-80-procenta-lidi-prz-/zpravy-domov.aspx?c=A130104_203832_ln_domov_ani
 - **Soudcem zpravodajem v řízení o ústavní žalobě na Klause je Jan Musil.** 6.3.2013.
Dostupné online na http://www.lidovky.cz/soudcem-zpravodajem-v-rizeni-o-ustavni-zalobe-na-klause-je-jan-musil-1gk-/zpravy-domov.aspx?c=A130306_095225_ln_domov_tep
 - **Amnestii nepřipravoval žádný právník, prohlásil Jakl.** 13.2.2013.
Dostupné online na http://www.lidovky.cz/amnestii-nepripravoval-zadny-pravnik-prohlasil-jakl-p0w-/zpravy-domov.aspx?c=A130213_194345_ln_domov_hm.
 - **O amnestii jsme se radili v širokém kruhu tří lidí, říká Jakl.** 3.1.2013.
Dostupné online na http://www.lidovky.cz/o-amnestii-jsme-se-radili-v-sirokekruhu-tri-lidi-rika-jakl-po5-/zpravy-domov.aspx?c=A130102_172651_ln_domov_jkz
- Článek uveřejněný na portálu aktuálně.cz dne 23.1.2013 (**Městský soud: Zrušte amnestii, je proti ústavě**). Dostupný online na <http://m.aktualne.centrum.cz/article.phtml?id=769381&s=12>

Přílohy

I.: Rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2013 Sb., o amnestii

ROZHODNUTÍ prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013

U příležitosti 20. výročí vzniku samostatné České republiky využívám práva daného mi
Ústavou a uděluji
tuto
amnestii:

Čl. I

Prominutí a zahlazení některých nepodmíněných trestů

(1) Promínám nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 ve výměře nepřevyšující jeden rok.

(2) Promínám nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 a pokud osoba, které byl trest uložen, dosáhla či v roce 2013 má dosáhnout věku 75 let a zároveň jí byl uložen trest ve výměře nepřevyšující 10 let.

(3) Na osoby, kterým se promíná trest podle odstavců 1 a 2, se hledí, jako by odsouzeny nebyly.

Čl. II

Zastavení trestního stíhání

Nařizuji, aby bylo zastaveno pravomocně neskončené trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. lednu 2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let.

Čl. III

Zmírnění některých nepodmíněných trestů odnětí svobody

(1) Promínám s podmínkou, že se osoba, které byl trest prominut, nedopustí trestného činu v době odpovídající lhůtě pro zahlazení odsouzení, nepodmíněné tresty odnětí svobody uvedené v odstavcích 2 a 3 tohoto článku.

(2) Promíjím nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013, pokud byl uložen trest nepřevyšující 24 měsíců a zároveň nebyl trest uložen

a) za zločin, při němž byla způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví, nebo

b) za zločin proti životu a zdraví, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, anebo proti rodině a dětem, nebo

c) osobě, která kromě trestné činnosti, o níž se rozhoduje podle tohoto článku, byla v posledních pěti letech před 1. lednem 2013 odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo která byla v posledních pěti letech před 1. lednem 2013 propuštěna z výkonu trestu odnětí svobody, pokud se na ni nehledí, jako by odsouzena nebyla.

(3) Promíjím nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 a pokud byl uložen trest ve výměře nepřevyšující 36 měsíců a zároveň osoba, které byl trest uložen, dosáhla či v roce 2013 má dosáhnout věku 70 let.

(4) Jestliže prominutí trestu podle tohoto článku nelze vztáhnout na celou trestnou činnost, za niž byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest, neužije se ho ani zčásti.

Čl. IV

Prominutí dalších trestů

(1) Promíjím podmíněně odložené tresty odnětí svobody pravomocně uložené před 1. lednem 2013 osobám, které

a) dosáhly či v roce 2013 dosáhnou věk 70 let,

b) osobám, kterým byl trest uložen ve výměře nepřevyšující dva roky.

(2) Promíjím nevykonané tresty obecně prospěšných prací nebo jejich zbytky a nevykonané tresty domácího vězení nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013.

(3) Na osoby, kterým se promíjí trest podle odstavců 1 a 2, se hledí, jako by odsouzeny nebyly.

Čl. V

Společné ustanovení

Trestným činem se též rozumí provinění spáchané mladistvým a trestem též trestní opatření uložené mladistvému.

Prezident republiky:

Klaus v. r.

Předseda vlády:

Nečas v. r.

II.: Část znění nálezu I. ÚS 554/04

Pozn.: Níže je uvedený výtah nálezu Ústavního soudu I.ÚS 554/04 ze dne 31. 3. 2005 (Průtahy v trestním řízení a výše trestu (snížení trestu)).

Plné znění je dostupné online např. na stránkách <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

„Posuzování délky řízení a její nepřiměřenosti je otázkou relativní, při níž je třeba zkoumat vztah délky řízení k dalším atributům řízení, jako jsou složitost jeho předmětu, požadavky na provádění dokazování v průběhu řízení, jednání a procesní aktivity účastníků řízení aj. Závěr o tom, zda doba, po níž trvalo konkrétní řízení, je ještě přiměřená či nikoliv, lze formulovat vždy s ohledem na zohlednění těchto faktorů, jimiž bylo řízení bezprostředně ovlivněno.

V daném případě zjistil Ústavní soud ze spisu Krajského soudu v Brně, že trestní stíhání stěžovatele bylo zahájeno usnesením vyšetřovatele ze dne 18. 5. 1993 (...), které bylo stěžovateli doručeno dne 21. 5. 1993, přičemž trestní stíhání se týkalo pouze některých skutků, resp. dílčích útoků, z jejichž spáchání byl stěžovatel posléze pravomocně uznán vinným. Trestní řízení bylo pravomocně skončeno dne 9. 10. 2003, kdy nabyl právní moci rozsudek Vrchního soudu v Olomouci (...). Celková délka trestního řízení tedy přesáhla dobu 10 let.

V průběhu řízení pak Ústavní soud shledal **několik fází, kdy zůstávaly příslušné orgány činné v trestním řízení zcela nečinnými**, jinými slovy, kdy jimi nebyly prováděny žádné procesní úkony. Již na počátku přípravného řízení trvalo více než 1 rok od zahájení trestního řízení, než byl proveden výslech stěžovatele (...) v době delší než 2 roky pak podle zjištění Ústavního soudu nebyl proveden žádný procesní úkon a rovněž doba od podání obžaloby státním zástupcem (15. 2. 1999) a prvním úkonem Krajského soudu v Brně (neveřejné zasedání dne 4. 9. 2001) opět přesahuje dobu delší 2 let. Lze proto uzavřít, že **jak orgány v přípravném řízení, tak samotné obecné soudy se dopouštěly významných průtahů v řízení, které přispěly k celkové délce řízení.**

Naopak jednání stěžovatele nikterak významně k celkové délce řízení nepřispělo. Stěžovatel i jeho obhájce v průběhu řízení s orgány činnými v trestním řízení spolupracovali, dostavovali se k úkonům trestního řízení. Jedinými výjimkami bylo jednání stěžovatele v průběhu února 2002, kdy stěžovatel nepřebíral písemnosti a zmařil tak hlavní líčení nařízené na den 21. 2. 2002, a jeho návrh na provedení grafologické expertizy vlastnoručních podpisů učiněný v průběhu hlavního líčení dne 8. 10. 2002, byť si musel být vědom toho, že

listiny osobně podepisoval. Odborné vyjádření z oboru expertizy ručního písma pak bylo doručeno soudu dne 13. 1. 2003. Tím stěžovatel přispěl k prodloužení řízení celkově o 4 měsíce (únor 2002, listopad 2002 až leden 2003).

Na celkovou délku řízení měly bezpochyby vliv i další faktory, především značný rozsah stěžovatelovy činnosti, kterou orgány činné v trestním řízení posuzovaly, dále povaha této činnosti a rovněž změny v právní úpravě, v nichž se mimo jiné odrážel vývoj společenské reflexe stěžovatelova jednání. Je totiž třeba uvést, že stěžovatel se daného jednání dopustil v období let 1991 - 1992, kdy se podnikatelské prostředí a principy tržní ekonomiky v tehdejší Československu teprve postupně ustavovaly. Jednalo se o období podnikatelské euforie a optimismu, které se projevovaly často i v tom, že různé formy obchodního jednání předcházely samotnou právní regulaci, resp. právní regulace často teprve ex post reagovala na formy praktického výkonu podnikání. Tyto skutečnosti se mimo jiné odrážely také ve změnách trestního práva a ostatně se přímo projevíly v průběhu trestního stíhání stěžovatele, kdy docházelo s narůstající dobou řízení k několikerému překvalifikování skutků, z nichž byl stěžovatel původně obviněn (porušování povinností při správě cizího majetku, porušování závazných pravidel hospodářského styku). Jinými slovy, **na posuzování trestnosti daného jednání a jeho kvalifikaci měly s narůstající délkou řízení bezpochyby vliv i zásadní společenské a hospodářské změny, k nimž v průběhu 90. let docházelo. To však podle Ústavního soudu nezbavovalo orgány činné v trestním řízení povinnosti konat tak, aby k průtahům v řízení nedocházelo. Ústavní soud je toho názoru, že jednotlivec nemůže v žádném případě doplácet na to, že daná problematika byla pro orgány činné v trestním řízení v té době nová či obtížně zhodnotitelná. Přitom podle Ústavního soudu je rovněž třeba přihlížet i k tomu, že probíhající trestní řízení negativně ovlivňuje osobní život trestně stíhaného, na kterého je sice do okamžiku právní moci meritorního rozhodnutí třeba pohlížet jako na nevinného, avšak samotný fakt trestního stíhání je zátěží pro každého obviněného. Jakou případnou specifickou zátěž snášel stěžovatel, však obecné soudy nezjišťovaly.“**

III.: Zvláštní zpráva zpracovaná v rámci soustavy státních zastupitelství.

Pozn.: Níže uvedené informace, vč. grafů byly zveřejněny k datu 15.2.2013.

Zdroj: internetové stránky Nejvyššího státního zastupitelství,

<http://www.nsz.cz/index.php/cs/tiskove-zpravy/580-zprava-nsz-o-vyhodnoceni-aplikace-lii-amnestie-prezidenta>

Dne 3.1.2013 byla zadána zvláštní zpráva týkající se aplikace článku II. amnestijního rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 1.1.2013. Jedná se o tzv. aboliční ustanovení, kterým prezident republiky nařídil, aby bylo zastaveno pravomocně neskončené trestní stíhání s výjimkou stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. lednu 2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující 10 let. Účelem zvláštní zprávy bylo zejména shromáždit statistické údaje o tom, v kolika případech došlo k aplikaci článku II. amnestie, popř. v kolika případech využil obviněný svého práva ve smyslu § 11 odst. 3 trestního řádu a požádal, aby v trestním stíhání bylo pokračováno.

Statistickým vyhodnocením zaslaných zpráv jednotlivými státními zastupitelstvími byly zjištěny následující podstatné údaje:

Přípravné řízení:

- počet trestních stíhání zastavených rozhodnutím státního zástupce:
 - okresní státní zastupitelství: 192
 - krajská státní zastupitelství: 9
 - vrchní státní zastupitelství: 0
- celkový počet trestních stíhání zastavených rozhodnutím státního zástupce: 201
- celkový počet obviněných, kterých se týká zastavení trestního stíhání rozhodnutím státního zástupce: 265

Ve 26 věcech obviněný požádal podle § 11 odst. 3 trestního řádu, aby bylo v řízení pokračováno.

Řízení před soudem:

- počet trestních stíhání zastavených rozhodnutím soudu:
 - věc vedená u okresního státního zastupitelství: 61
 - věc vedená u krajského státního zastupitelství: 50
 - věc vedená u vrchního státního zastupitelství: 15 (ve dvou případech lze zastavení trestního stíhání očekávat)

- celkový počet trestních stíhání zastavených rozhodnutím soudu: 126

- celkový počet obviněných/obžalovaných, kterých se týká zastavení trestního stíhání rozhodnutím soudu: 331

Ve 26 věcech obviněný požádal podle § 11 odst. 3 trestního řádu, aby bylo v řízení pokračováno.

Do všech věcí zastavených oběma vrchními soudy byly státním zástupcem podány opravné prostředky (stížnost).

Bližším rozbohem bylo zjištěno, že 48% věcí se týkalo trestných činů proti majetku, 13% věcí tvořily trestné činy hospodářské, 13% věcí trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných a 11% věcí se týkalo trestných činů proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství.

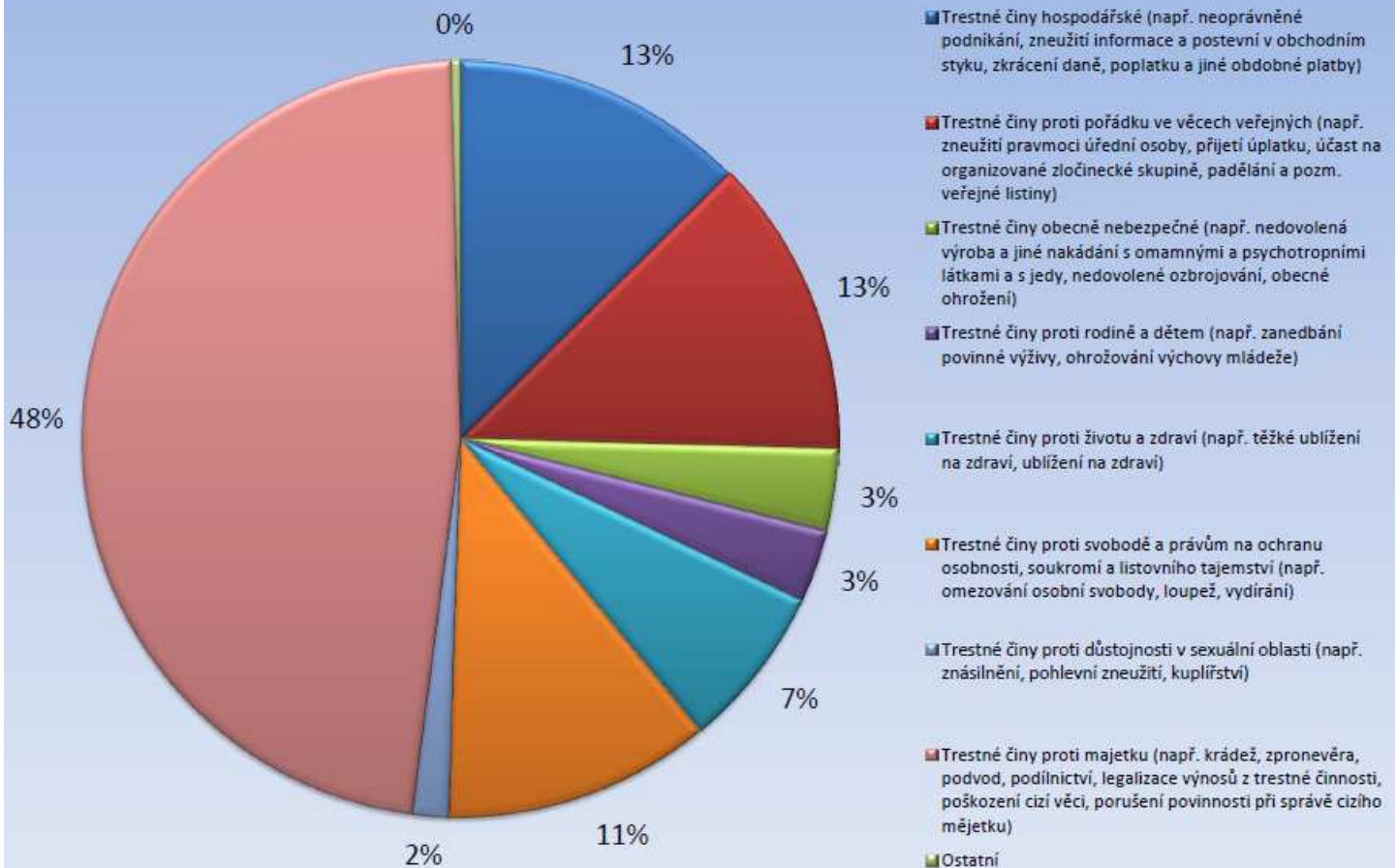
V přípravném řízení (tedy řízení před podáním obžaloby) 77% tvořily trestné činy samosoudcovské, tedy s horní hranicí sazby trestu odnětí svobody nepřevyšující 5 let, zbytek tvořily věci senátní. V řízení před soudem je naopak tento poměr obrácený, kdy 60% tvoří trestné činy senátní a 40% věci samosoudcovské.

Ze shromážděných údajů dále plyne, že v přípravném řízení bylo trestní stíhání na základě článku II. amnestie zastaveno u převážné většiny věcí (cca 98%) tam, kde trestní řízení bylo přerušeno z důvodu nepřítomnosti obviněného (když zároveň nepřicházelo v úvahu vést řízení proti uprchlému). Vesměs se jednalo o skutky spáchané před rokem 2001, když v té době trestní řízení podle tehdy platného trestního řádu přerušoval ještě vyšetřovatel a nikoli státní zástupce.

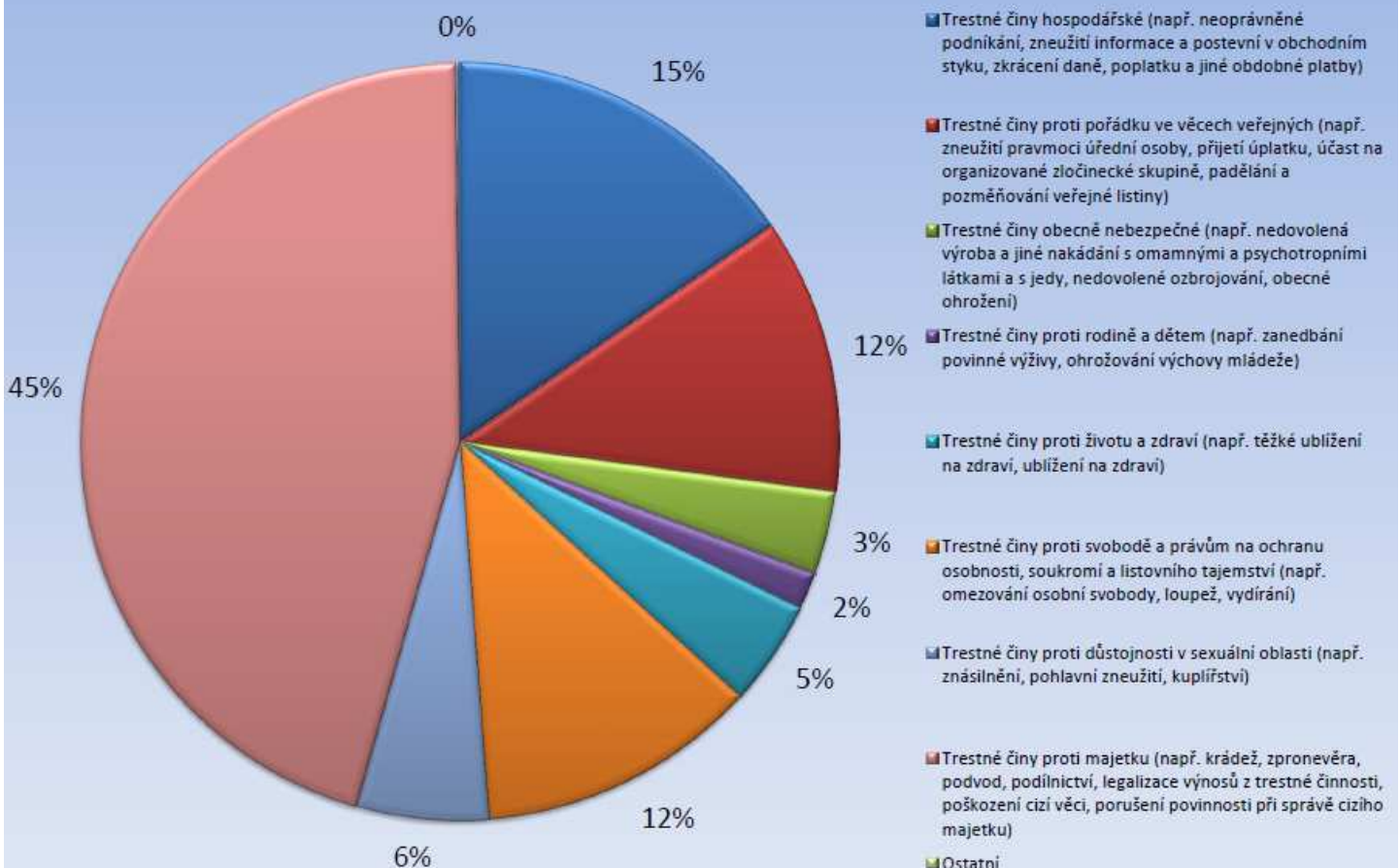
Závěrem nutno konstatovat, že shora uvedené statistické údaje lze považovat pouze za předběžné údaje, když je předpoklad, že v několika příštích měsících bude ještě dále postupováno na základě článku II. amnestie prezidenta republiky. Nejvyšší státní zastupitelství bude tyto statistické údaje v následujících měsících vyhodnocovat.

Pozn.: Na následujících stranách jsou uvedeny grafy související z výše uvedenou zprávou, uveřejněné rovněž na stránkách Nejvyššího státního zastupitelství (<http://www.nsz.cz/index.php/cs/tiskove-zpravy/580-zprava-nsz-o-vyhodnoceni-aplikace-lii-amnestie-prezidenta>)

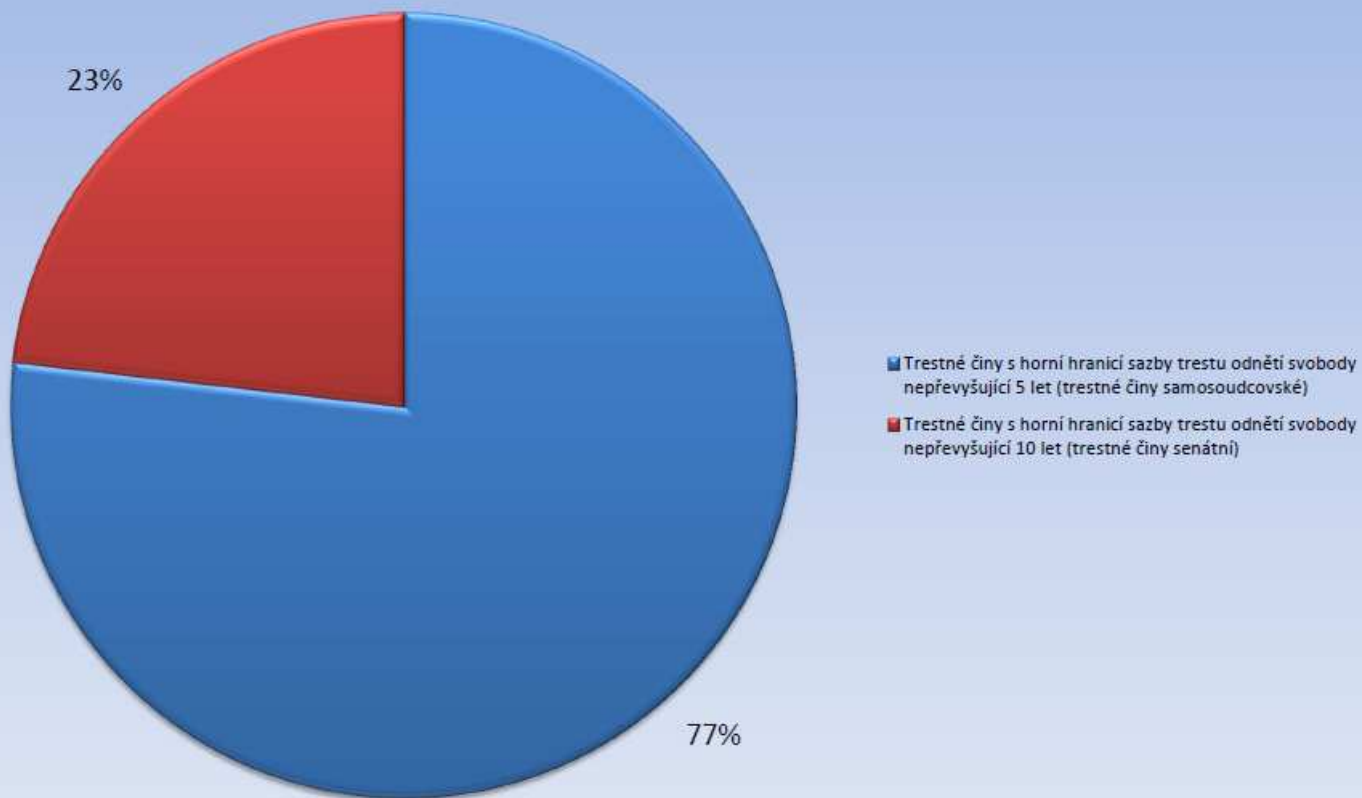
Amnestie čl. II - podíl trestné činnosti (státní zastupitelství a soudy)

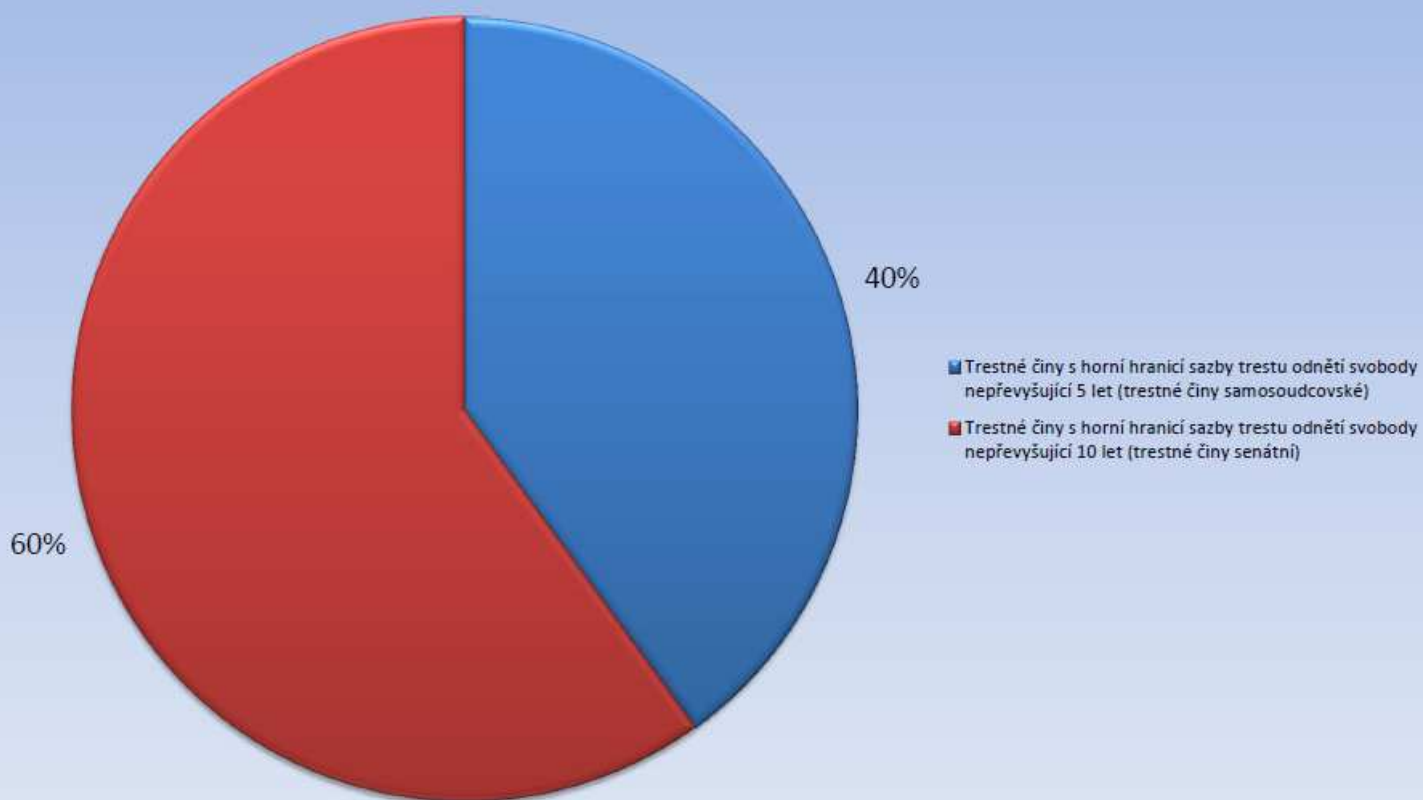
Amnestie čl. II - podíl obviněných/obžalovaných na trestné činnosti

Amnestie čl. II - trestné činy samosoudcovské a senátní - přípravné řízení

Amnestie čl. II - trestné činy samosoudcovské a senátní - řízení před soudem

Amnestie čl. II - trestné činy samosoudcovské a senátní - celkem

